

När samarbetet brister

ANN S. PIHLGREN

Kolarhagens skola har under en tid bedrivit ett utvecklingsarbete för samverkan mellan skola och fritidshem som har lett till nya former för samverkan i alla arbetslag utom arbetslaget Svalan. Flera i arbetslaget Svalan är uppgivna över att det inte sker någon förändring. Skolledningen beslutar därför att ge dem möjlighet till tre handledningstillfällen. Skolans nyanställda kurator, Michael, som förutom sin socionomutbildning tidigare arbetat som fritidspedagog, vidtalas för att handleda dem.

Vid första handledningstillfället går man laget runt för att presentera sig. Klasslärarna är först ut. Gunilla, som arbetar i åk 1, pekar ut Tobias som klassens fritidskontakt. Barbro undervisar i årskurs 2 och påpekar att hon inte har någon fritidskontakt. Rana i årskurs 3 har elevassistenten Johanna samt fritidskontakterna Line och Anton i sitt klassrum. Förskolläraren Anette presenterar Eva som sin fritidskontakt och talar om att Roberto är elevassistent under skoldagen och jobbar tre eftermiddagar i veckan på fritidshemmet. Malin, som arbetar halvtid, tjänstgör endast på eftermiddagarna.

– Okej, säger Michael, jag tänkte att vi skulle börja med att utgå från elevernas hela skoldag. Han ritar med arbetslagets hjälp upp det gemensamma schemat, från när eleverna kommer på morgonen tills de går hem för dagen. För många av eleverna både börjar och slutar dagen i fritidshemmet. Michael ber gruppen specificera vad de tycker fungerar och vad som inte fungerar. De flesta anser att det fungerar under den obligatoriska skoldagen. Barbro håller inte med – i hennes klass är det stökigt. Alla är överens om att det inte fungerar i övergången mellan skola och fritidshem på eftermiddagen. Klasslärarna menar att det heller inte fungerar när fritids har ansvar för att följa med eleverna till och från idrotten – alla elever kommer inte i tid – och under fritidshemstiden, då det händer att elever försvinner eller är på ställen där de inte ska vara.

– Jaha, säger Michael. Som jag uppfattar det så är det på tre områden det inte fungerar; vid övergången på eftermiddagen, när det är transportsträckor för eleverna, samt tillsynen under fritidshemstiden. Är det något av de här problemområdena som är enkla att lösa?

- Ja, svarar Eva. När det gäller transportsträckorna har vi på fritids redan pratat med idrottsläraren om att han ska släppa dem lite tidigare. Vi har också pratat om att dela upp eleverna så att all ansvarig personal vet vilka som ska gå med dem, men eftersom Barbro inte har någon fritidskontakt har det inte funkat.
 - Okej, det verkar som att du har koll på hur ni ska få ordning på det. Kan du ta ansvar för att den där uppdelningen kommer på papper så att alla vet? frågar Michael och Eva nickar. Hur gör ni vid övergången mellan obligatorisk tid och fritidshemstid? Kan ni som är klasslärare börja beskriva? undrar han sedan.
 - Javisst, vi gör nog ganska lika, säger Gunilla. I vår klass samlas vi och sjunger ”Nu är det slut för idag! Tack och adjö för idag!” Sedan går barnen ut på gården en stund innan de ska äta mellanmål.
 - Men dagen är ju inte slut för eleverna, de ska ju fortsätta på eftermiddagen! utbrister Michael förvånad. Hur gör ni på fritidshemmet när ni tar emot eleverna, då?
 - Några av oss är med i kontaktklasserna men alla hinner inte, berättar Anton. Line och jag måste till exempel bemanna stugan innan eleverna i lilla gruppen kommer. Vi brukar låta eleverna vara ute och springa av sig, det behövs eftersom de är trötta efter skoldagen.
 - Vad brukar ni kalla den här stunden ute, före mellanmålet, och hur är den planerad? frågar Michael. Och på vilket sätt har ni uppmärksammat elevernas behov efter skoldagen?
 - Men det vet väl alla att man behöver få röra sig efter stillasittande och kanske enahanda skoljobb, menar Eva. Vi har ingen planering, utestunden ska inte vara styrd.
 - Då tror jag att ni har skapat er några problem, säger Michael eftertänksamt. Först sjunger ni att det är slut och sedan, när eleverna kommer ut på gården, visar det sig att det inte alls är slut utan att de ska fortsätta på fritids. Vad ska de förstå om fritidshemmets pedagogiska uppdrag när ni sjunger att det är ”slut för idag”? För eleverna ska ju skoldagen vara en helhet och de ska fortsätta med aktiviteter i samma lokaler. Och vad förmedlar ni när ni säger att skoldagen är så jobbig att eleverna måste springa av sig efteråt?
- Arbetslaget tittar med häpnad på Michael men när den första förvåningen har lagt sig använder man den återstående stunden av handledningen till att gemensamt diskutera hur övergången på eftermiddagen bör gå till för att stötta eleverna.
- Till det andra handledningstillfället har arbetslaget hunnit pröva nya rutiner för övergångarna och alla är nöjda med resultatet. Det har blivit betydligt lugnare för eleverna, meddelar man. Michael har ritat upp ramschemat för skoldagen i varje klass och ber nu var och en berätta hur deras arbetstid är förlagd. Schemat visar följande fördelning av de vuxna:

	F-klass	Årskurs 1	Årskurs 2	Årskurs 3
Timplane-bunden tid	Klasslärare Anette Fritidskontakt Eva Elevassistent Roberto	Klasslärare Gunilla Fritidskontakt Tobias	Klasslärare Barbro	Klasslärare Rana Fritidskontakt Line Fritidskontakt Anton Elevassistent Johanna
Fritidshemstid	Eva Anton	Line Tobias	Johanna Malin	Roberto (må, on, to)

– Hur kommer det sig att Barbro fortfarande inte har någon fritidshemskontakt? Michael vänder sig till arbetslaget. Varför har ni schemalagt fyra vuxna i årskurs tre och endast en i årskurs 2? Är det så mycket större behov av vuxenresurs i årskurs 3?

– Jag vet faktiskt inte, säger Barbro lite tvekande, det verkar inte ha fungerat riktigt i fritidsschemat. Men det är inte mer behov i årskurs 3, snarare tvärtom. Det tror jag Rana håller med om, att tvåan är en stökig grupp. Rana nickar medhåll, hon tycker också att tvåan är stökig.

– Vad tänker ni andra? frågar Michael. Varför ser det ut som det gör?

Övriga tittar under tystnad ömsom på varandra, ömsom på Michael. Efter ett tag harklar sig Anton.

– Ja, jag ska ärligt säga att det beror på att jag inte orkar med att vara i tvåan. Jag var kontakt förra året men jag kunde inte med hur Barbro sköter ordningsfrågorna. Det blir för mycket skällande och skuldbeläggande gentemot barnen. Line och jag samsas därför om att vara i årskurs 3. Jag försökte prata med dig under förra läsåret Barbro, men det kändes inte som att du var mottaglig för det jag sa. Vi har helt olika elevsyn.

Barbro protesterar att hon inte har haft en aning om att Anton känner på det sättet. Det borde han ha sagt till henne tidigare, menar hon.

– På vilket sätt har ni samtalat om det här i personalgruppen? undrar Michael. Det finns ju flera sätt att lösa ett sådant problem. Barbro och Anton, ni kunde ha begärt att få samtalshjälp för att tala igenom vad som ska gälla i samarbetet. Tillsammans skulle ni ju också ha kunnat omfördela resurserna. Tobias och Anton kunde exempelvis ha bytt plats, ifall det låst sig helt mellan Barbro och Anton. Istället verkar ni ha lagt ett schema som inte ger eleverna den stöttning som behövs. I årskurs 3 är resurserna för många och i årskurs 2 är de för få.

– Fast man kan inte dela på mig och Tobias! utbrister Gunilla. Vi är så samkörda och vi ju de enda som samarbetar som man ska. Vi har jobbat ihop i så många år och känner varandra utan och innan. Det skulle verkligen inte vara bra för eleverna i ettan.

– Du menar att du håller Tobias om ryggen hela tiden, säger Eva upprört. Som när han struntar i var han ska vara enligt schemat och alltid hänger på fotbollsplanen! I själva verket betyder det att vi bara är tre som arbetar på eftermiddagstiden med hela elevgruppen. Inte underligt att det blir stökigt då!

Tobias tittar ner i bordet och möter inte Evas blick.

– Men hur kan ni bara vara tre på eftermiddagen, ni är ju sju som arbetar på fritidshemmet då?

Michael ser förvånad på gruppen. Han är överraskad över hur handledningen plötsligt har exploderat i olika misshälligheter mellan lagmedlemmarna.

– Ja, det är ju bara jag och Malin, och så Roberto tre dagar i veckan. Tobias borde också finnas med men han återfinns oftast i Gunillas klassrum för planering eller ute på fotbollsplanen. Anton och Line jobbar ju med ”lilla gruppen” så dem kan vi ju inte räkna med, och Johanna har ju sin synskadade elev att ta hand om, så hon är ju fullt upptagen.

– Vänta nu, säger Michael, vad är ”lilla gruppen” för något?

– Ja, det är en grupp där några elever som ofta kommer i bråk får vara på eftermiddagarna, svarar Anton. De har svårt att vara i stor grupp så därför har vi dem i Lilla stugan, du vet där det finns ett staket runtom. Där blir det en lugn och trygg miljö med få kontakter. Jag är där tillsammans med Line. Det är rätt intressant, för ofta försöker andra elever ”rymma in” till lilla gruppen. De tycker att det är lugnare där. Vi låter dem komma in i mån av plats och beroende på hur de uppträder.

Michael betraktar gruppen en stund under tystnad och säger sedan:

– Det här hör jag att ni har sagt nu: Ni har låtit en elevgrupp som har stora behov stå utan vuxenstöd. Däremot har ni schemalagt och accepterat alltför mycket vuxenstöd under skoldagen i andra grupper, som inte har samma behov. Jag hör också att ni prioriterar de personliga relationerna mellan vuxna snarare än ert professionella uppdrag. Under eftermiddagstid placerar ni de elever som har särskilda behov i smågrupper eller ensamma med en elevassistent. Det är knappast utvecklande för de eleverna, som behöver mycket social träning. Det verkar som att Eva och Malin tar ett mycket stort ansvar för att rigga eftermiddagen för eleverna istället för att ni alla, klasslärare och fritidshemspersonal, samarbetar. Ni har inte tagit fasta på möjligheten att schemalägga så att alla tillgängliga vuxna kan användas till ett pedagogiskt genomtänkt arbete, såväl på förmiddagen som på eftermiddagen.

Michael ser ut över laget som verkar tagna av allt som hänt.

– Det här tål att tänka på, fortsätter han.Handledningstiden är slut för idag. Tack för att ni varit så öppna och lagt korten på bordet. Vi har ytterligare ett handledningstillfälle kvar. Innan dess skulle jag vilja att var och en skriver ner eller talar in ett meddelande till mig med de förändringar som ni tror är nödvändiga att genomföra för att verksamheten ska ge bästa möjliga kvalitet för eleverna. Jag ser fram emot att få era förslag.

Förslag till diskussionsfrågor

- Håller ni med om Michaels problembeskrivning? Motivera.
- Vilka utvecklingsförslag skulle ni ha förmedlat till Michael om ni hade varit en del av arbetslaget?
- Hur ser ni på Michaels roll? Hur hade liknande situationer kunnat lösas utan handledning? Vad hade krävts av personalen?